

NAINEN SEURAKUNNASSA KIRKON ENSIMMÄISINÄ VUOSISATOINA STI:SSÄ 25.1.2012 Ida Jungner, teol.kand.

JOHDANTO

Olisi helppoa alkaa tarkastella tätä aihetta sellaisten teemojen kautta kuin naisen paikka, asema tai arvo seurakunnassa. Voisimme myös keskittyä vaikkapa naispappeuskysymyksen historiallisiin taustoihin. Näitäkin asioita tulen käsittelemään ainakin jonkin verran, mutta toivoisin, että tästä voisi lopulta jäädä käteen jonkinlainen käsitys siitä *miten* naiset ovat palvelleet seurakuntaa pikemmin kuin miten he *eivät* ole sitä palvelleet tai mitkä tehtävät ovat olleet naisilta kiellettyjä.

Ennen kuin alamme tarkastella alkuseurakunnan oloja, on hyvä tietää vähän siitä millainen rooli naisilla oli kristinuskoa ympäröivissä uskonnollisissa kulttuureissa. Nostan esiin lähinnä juutalaisuuden ja hellenistiset uskonnot. Sitä taustaa vasten on helpompi nähdä mitä uutta ja erilaista kristillinen seurakuntajärjestys mahdollisesti toi mukanaan tai missä se jatkoi jo olemassa olevia malleja.

Nainen hellenistisissä uskonnoissa

Kristinuskoko syntyi uskonnollisessa ympäristössä, jossa naisjumaluudet ja merkittävät uskonnolliset naisjohtajat eivät olleet erityisen epätavallisia. Kreikan ja Rooman polyteistisissä uskonnoissa oli sekä nais- että miesjumalia ja mysteeriuskonnoissa, jotka perustuivat syntymän, kuoleman ja uudelleensyntymisen kiertokulkuun, naisjumalat olivat vielä tavallisempia (esim. Isis, Sibylla). Ei siis ole yllättävää, että sellaisissa varhaiskristillisissä ryhmissä, joissa oli synkretistisiä piirteitä, naisille annettiin suuri teologinen merkitys ja he olivat usein johtavissa asemissa.

Gnostilaisuudessa naisia pidettiin usein salaisen tradition ja jumalallisen ilmoituksen välittäjinä, joskus jopa jumalallisen mielen varsinaisena ilmentymänä. Kirkkoisä Irenaeus kirjoittaa v. 180 kriittiseen sävyyn eräästä Markuksesta, jonka uskonnollisiin rituaaleihin kuului se, että naiset olivat niitä, jotka konsekroivat ehtoollismaljat. Epifanios, kreikkalainen 300-luvulla elänyt kirkkoisä, puolestaan kertoo kahdesta ryhmästä, joissa naisilla oli papin asema. Niin kutsutut kvintillalaiset (Quintillians) kunnioittivat Eevaa naispapistonsa prototyyppinä, koska Eeva oli se, joka ensimmäisenä söi hyvän ja pahantiedon puusta. Heillä oli naispiispoja ja -presbyteerejä. Toinen ryhmä, kollyridialaiset (Collyridians), palvoivat neitsyt Mariaa jumalattarena ja uhrasivat hänelle.

NAISEN ASEMAA JUUTALAISSUUDESSA

Israelilainen kulttuuri oli patriarkaalinen siinä merkityksessä, että miehet olivat niin perheiden kuin heimojenkin johtajia. Vanha Testamentti nostaa kuitenkin esiin monia naispersoonia, jotka muistetaan joko heidän johtajuudestaan tai palvelutehtävästään; joitakin naisia kutsutaan jopa profeetoiksi tai tuomareiksi. On myös hyvä muistaa, että kaksi raamatunkirjaa, Esterin ja Ruutin kirjat, on nimetty naisen mukaan.

Heprean kielellä profeetta on ”nabi” jos puhutaan miehestä, ”nebiah”, jos puhutaan naisesta. Tätä termiä nebiah käytetään VT:ssa kolmesta naisesta. 1. **Miriamia**, Mooseksen ja Aaronin sisko, kutsutaan naisprofeetaksi, kun hän laulaa kiitoslaulun Jumalalle israelilaisten päästyä pakoon Egyptin

armeijaa (Exodus 15:20–21). 2. **Deboraa** kutsutaan profeetaksi ja myös Israelin tuomariksi Tuomarien kirjan 4. luvussa. 3. Kolmas, joka saa profeetan arvonimen on **Hulda**, josta kerrotaan 2. Kuningasten kirjan luvussa 22. Kun Jerusalemin temppelin ylipappi kertoo kuningas Joosialle löytäneensä Jumalan lain, kuningas lähettää miehensä kysymään tältä tunnetulta Hulda-profeetalta, mitä muuta sanottavaa Herralla on hänelle.

Yksityisessä ja julkisessa jumalanpalveluksessa Vanhan testamentin naiset tekivät enemmänkin kuin kuulivat lakia ja tottelivat sitä: heillä oli vapaus lähestyä Jumalaa rukouksessa aivan samalla tavalla kuin miehillä ja heidän odotettiin ottavan itsenäisen rooli lahjojen ja uhrien tuomisessa Jumalalle. Jumala vastasi heidän rukouksiinsa ja joskus jopa ilmestyi heille. (**Hanna: 1 Sam. 1:10; Rebekka: Gen. 25:22; Raakel, Gen. 30:6, 22) (Gen. 25:23; 30:6, 22) (Gen. 16:7–14; (Lev. 12:6;15:29)**)

Naisilla vaikuttaa myös olleen tiettyjä määrättyjä tehtäviä julkisessa jumalanpalveluksessa. Exodus 38:8 kertoo naisten suorittaneen palvelusta ilmestysmajan oven luona. Vaikkei olekaan selvää millaista tämä palvelus oli, se oli joka tapauksessa osa kansan jumalanpalvelusta. Naiset osallistuivat myös joihinkin kuoroihin ja temppelikulkueisiin (**Ps. 68:25; 1. Aik. 25:5–7, Neh. 7:67**). Vaikkei naisten ollut lupa palvella pappeina, heitä pidettiin selvästi jumalanpalvelusyhteisön täysivaltaisina jäseninä.

1. UUSI TESTAMENTTI: Jeesuksen suhtautuminen naisiin

Jeesuksen hyväksyvä suhtautuminen naisiin ja se, että hän osallistaa heitä työhönsä ja elämäänsä, eroaa selkeästi monien hänen aikalaistensa alentuvasta ja väheksyvästä asenteesta.

Jeesuksen kohtaamiset naisten kanssa kertovat sekä hänen halustaan olla tekemisissä heidän kanssaan että hänen kunnioituksestaan heidän älykkyyttään ja uskoaan kohtaan. Hänen keskustelunsa Samarialaisen naisen kanssa kaivolla, josta kerrotaan Johanneksen evankeliumin 4 luvussa, kertoo hänen valmiudestaan rikkoa sellaisia sosiaalisia konventioita, jotka ovat hänen tarkoituksensa vastaisia. Normaalisti juutalainen ei olisi ollut missään tekemisissä samarialaisen kanssa, eikä mies olisi puhunut naiselle julkisesti. On myös mielenkiintoista, että tuo samarialainen nainen on Johanneksen mukaan ensimmäinen ihminen, jolle Jeesus selkeästi ilmaisee olevansa Messias. Hän on myös opetuslapsia lukuun ottamatta ensimmäinen, joka lähtee kertomaan sanomaa Jeesuksesta muille. Johannes kirjoittaa, että kylän asukkaat uskoivat tuon naisen sanan tähden.

Rabbiinisessa kirjallisuudessa naiset esitettiin hyvin harvoin esimerkkeinä luottamuksesta Jumalaan tai teologisesta ymmärryksestä. Jeesus sitä vastoin näyttää löytävän näitä ominaisuuksia naisista, mikä käy ilmi esimerkiksi Luukkaan evankeliumin luvusta 7, jossa hän kohtaa katuvan naisen Simonin talossa tai Markuksen evankeliumin luvusta 5, jossa hän kohtaa verenvuodosta kärsivän naisen. On myös huomionarvoista, että vaikka arvonimeä ”Abrahamin poika” käytettiin juutalaisessa kirjallisuudessa yksinomaan miespuolisista valittuun kansaan kuuluvista henkilöistä, Jeesus kutsuu sapattina parantamaansa naista Abrahamin tyttäreksi. (Luuk. 13:10–17).

Monissa vertauksissaan Jeesus käyttää naisia ja heidän arkisia askareitaan havainnollistamaan sanomaansa. Nainen, joka sekoittaa hapatetta taikinaan kertoo Jumalan valtakunnan luonteesta. Nainen, joka etsii kadonnutta rahaansa, taas kertoo siitä, miten Jumala etsii syntistä. Toisin kuin monet Jeesuksen aikalaiset, jotka usein välttivät naisten mainitsemista ylipäätään, Jeesus puhuu naisista myönteiseen sävyyn ja jopa asettaa heidät opetuksissaan esikuviksi.

Evankelista Luukas kertoo, että Jeesus monissa eri tilanteissa otti vastaan apua ja palvelua naisilta (Luuk. 8:1–3). Markus kertoo, että jotkut naiset seurasivat Jeesusta ja palvelivat häntä, kun hän oli Galileassa saarnaamassa. (Mark 15:40–41). Naisia kuului hänen lähimpään ystäväpiiriinsä. Kreikan verbi ”diakoneo”, joka merkitsee palvelemista, kuvaa sitä mitä nämä naiset tekivät Jeesukselle. Suomen sana diakoni on tietysti johdettu tästä verbistä. Ei ollut tavatonta, että rabbit saivat apua naisilta esimerkiksi lahjoitusten muodossa, mutta oli hyvin epätavallista, että heidän seuraajiinsa kuului naisia.

Jeesus ei koskaan antanut ymmärtää, että vain miehet olisivat tosi israelilaisia. Hänen sanomansa koski koko Israelin kansaa, ja hän suhtautui naisiin tuon kansan täysivertaisina jäseninä. Joka tapauksessa on hyvä muistaa, ettei Jeesus kuitenkaan kutsunut yhtäkään naisseuraajistaan apostolien joukkoon.

2. ALKUSEURAKUNTA

Monen nykytutkijan mukaan ensimmäiset kristityt olivat radikaaleja mitä tulee kysymykseen naisten asemasta seurakunnassa, mutta seuraava sukupolvi ei enää seurannut Jeesuksen linjaa. Kirkko mukautui tähän maailmaan ja naisten toimintaa alettiin rajoittaa. Kirkon virkarakenteen vakiintuessa tilanne jähmettyi paikoilleen vuosisadoiksi. Amerikkalaistutkija Ben Witherington on eri linjoilla; hän hahmottaa Jeesuksen toiminnassa mallin, jota alkukirkko kyllä seurasi, mutta toisenlaisista oloista johtuen vähän eri lailla soveltaen. Uusi kristillinen seurakuntajärjestys ei romuttanut täysin Vanhan testamentin tai juutalaisuuden järjestystä, vaan pikemminkin uudisti sen. Alkukirkolla oli siis edessään kahtalainen perintö: uudistus ja rajoitus.

Kun Pyhä Henki laskeutui opetuslasten ylle yläsalissa ensimmäisenä helluntaina, oli myös naisia koolla. Siitä hetkestä lähtien naiset, samoin kuin miehet, kuuluivat kristittyjen yhteisöön, kestivät vainoja ja kärsimyksiä, johtivat muita Kristuksen luokse ja osallistuivat hänen seurakuntansa rakentamiseen. Ne tehtävät, joissa naiset toimivat vaihtelivat, mutta niihin kuului ainakin profetoiminen, rakkaudentyö tai diakonia ja palveleminen lähetystyössä. Tarkastellaan erikseen näitä kolmea.

PROFETOIMINEN

Apt. 21:9 ja 1 Kor. 11:5 viittaavat erityisen selvästi siihen, että naiset toimivat profeettoina alkukirkossa. Kommentaattorit ovat hiukan eri mieltä siitä, millaista tämä profetoiminen tarkasti ottaen oli. Jotkut pitävät sitä osana julkisen jumalanpalveluksen toimittamista tai rinnastavat sen saarnaamiseen. Sitten on myös niitä, jotka eivät pidä kumpaakaan tulkintaa uskottavana. Efesolaiskirjeessä (4:11) profetoiminen erotetaan selkeästi saarnaamisesta, mikä vaikuttaisi puhuvan profetoimisen

”saarnaluonnetta” vastaan. Saarnaaminen on opettamisen muoto, mutta profetoimisen erityisluonne on siinä, että Jumala panee omat sanansa ihmisen suuhun. Profeetta on toisin sanoen riippuvainen erityisestä inspiraatiosta ja hänen sanomansa on paljon enemmän kuin pelkän ihmismielen tuotosta.

EKSKURSIO: NAINEN VAIETKOON SEURAKUNNASSA

”Niin kuin on laita kaikissa pyhien seurakunnissa, naisten tulee olla vaiti seurakunnan kokouksissa. Heidän ei ole lupa puhua, vaan heidän on oltava kuuliaisia, niin kuin lakikin sanoo. Jos he tahtovat tietoa jostakin, heidän on kysyttävä sitä kotona omalta mieheltään, sillä naisen on sopimatonta puhua seurakunnan kokouksessa. ... Tämä mitä kirjoitan, on Herran käsky. Jos joku ei tätä tunnusta, Jumala ei tunnusta häntä” (1. Kor.14:34–38).

Kreikan puhumista merkitsevä sana ”lalein” on hyvin yleinen ja laajamerkityksinen. Tässä sitä käytetään kuitenkin nimenomaan kirkossa puhumisesta ja vielä lisäksi naisten puhumisesta. Puhumisella Paavali ei tässä tarkoita häiritsevää supattelua kirkonpenkissä tai selventäviä välikysymyksiä, vaan hän viittaa opetuksen muotoon, joka siihen aikaan oli yleinen, nimittäin keskusteluun, jossa nimenomaan opettaja usein esitti kysymykset.

Kun tutkitaan tämän aikakauden klassisia tekstejä, havaitaan, että keskustelu oli yleinen opetuksen muoto ja toiseksi, että kysymyksillä oli aivan keskeinen merkitys siinä. Esimerkiksi Epiktetos (n. 55–135) opettaa keskustelun, kysymysten ja vastausten kautta. Vielä selvemmin tämä on nähtävissä Filostratoksen teksteissä (Vita Apollonii n. v. 216), joissa monet opetuskeskustelut alkavat kysymyksellä. Kysymyksiä saattoi esittää joko opettaja tai oppilas, mutta usein opettaja otti kyselijän roolin.

Paavalin seurakunnissa opetettiin kysymysten ja vastausten avulla. Ilmeisesti Korintin naiset olivat hyvin innokkaita kyselijöitä, jolloin he todellisuudessa ottivat opettajan aseman. Paavali torjuu tämän ankarasti jakeessa 14. Mainittu Korinttilaiskirjeen kohta on siis korinttilaisille heidän tilanteeseensa osoitettu opetustilanteita koskeva seurakuntasääntö.

DIAKONIA

Köyhien, sairaiden ja muukalaisten palveleminen ja auttaminen oli eräs keskeisimmistä toimintamuodoista, joissa Uuden testamentin naiset palvelivat seurakuntaa. UT kertoo useista naisista, jotka olivat aktiivisia ja uskollisia tässä työssä. Esimerkiksi Tabitasta sanotaan, että hän oli täynnä hyviä tekoja ja laupeutta. (Ap. t. 9:36). Roomalaiskirjeen luvussa 16 Paavali taas ylistää Foibea diakonina. Monet tutkijat näkevät tässä kohdassa ensimmäisen viittauksen institutionaaliseen ja vakiintuneeseen diakoninvirkaan sellaisena kuin se esiintyy joissakin kolmannen vuosisadan lähteissä. Tätä tulkintaa ei kuitenkaan tue se tosiasia, että sana ”diakonos” UT:n kielenkäytössä viittaa useimmiten yksinkertaisesti henkilöön, joka on palvelija, tai joka auttaa toisia. Paavali kutsuu itseään ja työtovereitaan Kristuksen, evankeliumin tai uuden liiton diakoneiksi eli palvelijoiksi ja puhuu apostolisesta työstään diakoniana (Room. 11:13). Paavali tarkoittaa siis, että Foibe Kenkreaan seurakunnan edustajana on auttanut monia, mukaan lukien häntä itseään.

Kreikkalaisessa ja syyrialaisessa kristillisyydessä naisten diakonaatti oli hyvin tärkeä osa seurakuntarakennetta. Lännessä naisdiakoneja ei ollut ennen 400-lukua, ja silloinkin heihin suhtauduttiin

vähän penseästi. Lukuisista lähteistä, erityisesti Didaskaliasta ja Apostolisista konstituutioista, voidaan hahmottaa jonkinlainen malli siitä, mitä naisdiakonien tehtäviin kuului. He:

1. Avustivat piispoja naisia kastettaessa, erityisesti ruumiin valelemisessa vedellä.
2. Auttoivat naisia, jotka olivat sairaita tai muuten avun tarpeessa.
3. Toimivat naisten ja miespapiston sovittelijoina.
4. Vartioivat ovea, jonka kautta naiset kulkivat sisään ja ulos kirkosta ja varmistivat, että nuoret naiset antoivat tilaa vanhemmille naisille, eivätkä vieneet heidän paikkojaan kirkossa.
5. Tarkistivat, että nuoret, naimattomat naiset todellakin olivat neitsyitä.
6. Välittivät viestejä ja matkustivat seurakunnan asioilla,
7. Antoivat tarvittaessa henkilökohtaista ohjausta kasteoppilaille
8. Syyrialaisessa kristillisyydessä naisdiakonit jakoivat ehtoollisen sairaille naisille, nunnille, nuorille lapsille ja toisille naisdiakoneille silloin, kun pappia ei ollut saatavilla.

Idässä naisdiakonien korkeasta arvosta kertoo se, että heidät itse asiassa vihittiin osaksi papistoa. Apostolisissa konstituutioissa (8, 19, 20) tämä näkyy erityisen selkeästi, mutta asia vahvistetaan myös Khalkedonin kirkolliskokouksen (v. 451) kaanonissa 15. Toisaalta läntiset, latinalaiset lähteet ovat täynnä kieltoja naisdiakonien vihkimystä vastaan. On tärkeää huomata, ettei vihkimys idässäkään antanut diakoneille täysiä papillisia oikeuksia. Vihkimys yksinkertaisesti asetti henkilön virallisesti tiettyyn tehtävään ja säätyyn. Piispalla oli oikeus vihkiä, mutta presbyteerillä ei, presbyteeri sai kastaa mutta diakoni ei. Mitä naisiin tulee, voidaan perustellusti sanoa, että heidät rajattiin papillisten tehtävien ja julkisen opettamisen ulkopuolelle.

Kirkkoisät argumentoivat naisten papillisia oikeuksia vastaan erityisesti seuraavilla raamatunkohdilla: Gen. 3:16; 1 Kor. 11:3, 1 Tim. 2:12,14. Lisäksi Jeesuksen omaan esimerkkiin vedottiin; kirkkoisien mukaan Jeesus ei kutsunut naisapostoleja siksi, että hän tunsu luomisjärjestyksen. Epifanius kirjoittaa kollyridialaisia vastaan: "Maailman alusta asti ei nainen koskaan ole palvellut Herraa papina". (Panarion 79).

Diakonien lisäksi lesket muodostivat ihan oman ryhmänsä kirkossa (1 Tim. 5:3–16); seurakunta piti heistä huolta taloudellisesti ja sosiaalisesti, ja he taas vuorostaan omistivat elämänsä rukoukselle ja niin sanotulle sovittelulle, jossa he toimivat papiston ja naisten sekä yleisemmin miesten ja naisten välimiehinä. Tertullianuksen (n. 160–220) mukaan lesket olivat oma säätynsä, jolle kuului seurakunnan vanhimpiin verrattavissa oleva kunnia-asema seurakunnassa. Kolmannella vuosisadalla leskille kuuluvat velvollisuudet kasvoivat: he harjoittivat hyväntekeväisyyttä erityisesti suhteessa naisiin ja opettivat. Vaikuttaa siltä, että heidän opettamisensa oli rajattu uskosta osattomiin henkilöihin: he saivat opettaa Jumalan ykseydestä epäjumalia vastaan, mutta eivät Kristuksesta ja hänen työstään. Jos pakanat eivät ottaneet opetusta vastaan, leskien tuli ohjata heidät vanhimpien luo. Tämä tieto on löydettävissä Didaskalian (*Didaskalia apostolorum* eli apostolien opetus) ohjeista leskille ja Apostolisista konstituutioista.

Herramme Jeesuksen Kristuksen testamentissa (v. 450) lesket ovat osa papillista säätyä ja heillä on laaja joukko vastuita: naiskatekumeenien eli kasteoppilaiden opettaminen, väärille teille lähteneiden ojentaminen, sairaiden luona vieraileminen, kastettavien naisten valeleminen vedellä ja heidän alas-

tomuutensa verhoaminen, naisten kirkossa käymisestä huolehtiminen ja heidän pukeutumisensa tarkkailu. Näyttää siis siltä, että leskien tehtävänä oli ennen kaikkea siitä huolehtiminen, että seurakunta oli sosiaalisesti toimiva ja siveä yhteisö.

Profetoimisen ja diakonian ohella naisilla oli tehtäviä

LÄHETYSTYÖSSÄ

3. Alkukirkko teki hyvin aktiivista lähetystyötä. Kristilliset yhteisöt lähettivät lähetystyöntekijöitä omista yhteisöistään perustamaan uusia yhteisöjä sinne, missä kristillistä kirkkoa ei vielä ollut. Uusi testamentti keskittyy kertomaan Paavalin ja hänen työtoveriensa matkoista, mutta siellä mainitaan myös muita kristittyjä, jotka tekivät tällaista lähetystyötä. Heidän joukostaan löytyy myös naisia. Roomalaiskirjeen 16 luvussa Paavali tervehtii joitakin näistä naisista nimeltä ja tunnustaa heidän tärkeän työnsä kirkon kasvun ja elämän eteen.

Priscilla on nainen, joka saa erityismaininnan. Häntä ei tervehditä ainoastaan jo mainitussa Roomalaiskirjeen kohdassa, vaan häneen viitataan myös Apostolien tekojen 18. luvussa, 1. Kor. 16:ssa ja 2 Tim. 4:ssä. Paavali tervehtii myös muita naisia: Mariaa, Tryfainaa, Tryfosaa ja Persistä, jotka kaikki ovat ”nähtäneet vaivaa” Herrassa. Tuolla termillä Paavali viittaa yleisesti evankeliumin julistamiseen liittyvään taisteluun ja puurtamiseen. Filippiläiskirjeen luvussa 4 hän mainitsee kaksi muuta naista, Euodiaan ja Syntyken, jotka ovat ahkeroineet hänen kanssaan evankeliumin työssä. Vaikka Paavalin sanoista on mahdotonta päätellä millaisia näiden naisten lähetystehtävät tarkalleen ottaen olivat, ei ole epäilystä siitä, että Paavali usein hyötyi yhteistyöstä naisten kanssa kutsumuksessaan apostolina ja että naiset olivat miesten lailla innokkaasti mukana evankeliumin levittämisessä. Varhaiskirkko seurasi Jeesuksen mallia siinä, että se hyväksyi naiset yhteisönsä täysivaltaisiksi jäseniksi. Naiset osallistuivat jumalanpalvelukseen, ottivat osaa keskusteluihin, heitä opetettiin ja he jakoivat kuulemansa myös toisille. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että heillä oli merkittävä ja tärkeä tehtävä kristillisessä yhteisössä.

Varhaisessa kristillisessä traditiossa kerrotaan naisista, jotka tunnettiin heidän missionaarisesta opetustoiminnastaan ja julistuksestaan. Paavalin teot -niminen kirjoitus vuodelta 170 jKr. kertoo Teklasta, joka saa Paavalilta tehtävän mennä ja opettaa, ja jonka kerrotaan opettaneen sekä miehiä että naisia. Pietarin teoissa mainitaan Kandida, joka opetti miestänsä uskonasioissa. Filippoksen teoissa vuorostaan kerrotaan Jeesuksen lähettäneen Mariamne-nimisen naisen Filippoksen ja Bartolomeuksen mukaan. Eräs traditio pitää Mariaa ja Marttaa yhdessä Lasaruksen kanssa kaakkois-Ranskassa sijaitsevan Provincen lähetysaarnajina. Pyhää Niinaa vuorostaan kunnioitetaan Georgian käännytäjänä kristinuskoon. Tästä voidaan päätellä, ettei varhaiskirkko soveltanut 1. Timoteuskirjeen opetuskieltoa lähetyskontekstiin. Johannes Krysostomos opettaa seuraavasti: ”Mutta, jos mies on uskosta osaton ja erehdyksen heiteltävänä, Paavali ei sulje pois naisen ylemmyyttä, vaikka siihen kuului opettaminen.”

Kirkon sisäisessä elämässä näyttää olleen käytäntönä tämä Tertullianuksen ohje: ”Naisen ei ole lupa puhua kirkossa. Hän ei myöskään saa opettaa, kastaa, uhrata tai vaatia itselleen mitään tointa joka kuuluu miehelle, kaikkein vähiten papillista virkaa.” (De virg. vel. 9.1). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että naiset olisivat olleet seurakunnassa toimettomina. Erityisesti kristillisen hurskauden ja hartauselämän alueella heillä oli auktoriteettia ja johtotehtäviä. Itäinen traditio tuntee hengellisten isien

lisäksi hengellisiä äitejä, ja kolmen tällaisen äidin puheita on sisällytetty ”Erämaaisien puheisiin”. Monet naismarttyyrit nousivat hengellisten esikuvien joukkoon, esimerkiksi Blandina ja Perpetua. Kelttiläisessä kristillisyydessä toistensa yhteydessä toimivia kaksoisluostareita eli nunna- ja munkki- luostareita johti usein abbedissa; esimerkkinä voidaan mainita Hilda Whitbyläinen. Sakramenttien jakamisen ja saarnaamisen virkaa naisilla ei varhaisessa kristillisessä kirkossa kuitenkaan ollut.

Seuraavaksi tarkastellaan erästä filosofis-teologista virtausta, joka vaikutti suuresti myös kirkon käsitykseen naisista:

ASKETISMI

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että asketismin käsitys naisesta oli kielteinen, ja että askeettinen elämä oli etupäässä miehinen ilmiö. Keskiajalle tultaessa luostarit ja erilaiset maallikkoliikkeet tarjosivat taas uudella tavalla naisille mahdollisuuden toimia ja vaikuttaa kirkon piirissä.

Kristillinen asketismin ihanne muotoutui kirkon ensimmäisinä vuosisatoina, erityisesti 300- ja 400-luvulla jKr. Asketismilla tarkoitetaan sekä kristillisessä että ei-kristillisessä kulttuurissa tietyn ihanteen mukaista elämistä, usein tarkkaan määriteltyjen sääntöjen ja rajoitusten mukaisesti. Askeetikot luopuivat vapaaehtoisesti esimerkiksi avioliitosta ja sen myötä sukupuolielämästä, perheestä, omaisuudesta ja yhteiskunnallisesta asemasta. Asketismi nousi kristittyjen ihanteeksi sen jälkeen kun vainot ja niiden myötä marttyyrius tulivat harvinaisemmiksi.

Asketismiin liittyi monesti ajatus siitä, että ruumiin tarpeet ja halut ovat syntiinlankeemuksen seurausta, ja että askeettisen elämän avulla ne voidaan kuolettaa, jolloin voidaan ikään kuin palata paratiisinomaiseen tilaan. Katsottiin, että kun ruumiin vaikutus heikkenee, voimistuu puolestaan hengellinen elämä. Tällä ajalla ajateltiin yleisesti, että ainoastaan mies on täydellinen Jumalan kuva, ja että Jumalan kuvana oleminen toteutuu naisessa vain epätäydellisesti. Siksi naisen, joka tahtoi seurata Jeesusta ja tulla hänen kaltaisekseen, tuli pyrkiä olemaan miehuullinen eli pikemminkin häivyttämään naisellisuutensa kuin tietoisesti toteuttamaan tai korostamaan sitä. **Piispa Basileos (k. 360)** ajatteli, että naisen on pelastuakseen häivyttävä ruumiistaan kaikki naisellisuus askeettisen elämän kautta ja tultava miehen kaltaiseksi. Neitsyydestä tuli näin varsinkin naisten kohdalla yksi ihailuimmista Kristuksen seuraamisen muodoista.

Askeettisuuden ihanne näkyy monen kirkkoisän kirjoituksissa. **Origenes (k. 254)** antoi kastroida itsensä 18-vuotiaana ja eli askeettina koko elämänsä. Aviollinen sukupuolielämä oli hänen mukaansa hyväksyttävää vain lastensaantitarkoituksessa. **Ambrosius (K.397)** kannatti neitsyyttä kristillisyyden ihanteena, pappien koskemattomuutta ja naimisissa olevien pidättäytymistä sukupuolielämästä. Hän perusteli kantaansa mm. sillä, että apostolit olivat naimattomia. Myös **Hieronimus (331/345–420)** ihannoit neitsyyttä. Toisenlaisiakin äänenpainoja oli toki, esimerkiksi **Helvidius** ja munkki **Jovinius (300-l.)**

Augustinuksen (k. 430) teologian uusplatoniset vaikutteet näkyvät myös hänen käsityksessään naisesta. Augustinuksen mukaan ruumiin pahin piirre on aistillisuus eli seksuaalisuus. Nainen synnyttää miehessä seksuaalisen halun ja siksi hän on paha. Synti ja seksuaalisuus kuuluvat näin Augustinuksen ajattelussa erottamattomasti yhteen. Jeesus oli synnitön koska hän oli syntynyt ilman yh-

dyntää, jossa synty siirtyy. Kysymykseen siitä oliko paratiisissa ollut sukupuolielämää Augustinus vastasi myönteisesti; sukupuolielämä oli nimittäin ainoa järkevä peruste naisen luomiselle, koska kaikissa muissa suhteissa toinen mies olisi ollut Adamille paras mahdollinen kumppani. Neitsyyttä Augustinus piti pyhempänä kuin aviollista elämää, mutta hän hyväksyi avioliiton lisääntymisen tähden. Avioliitto oli kuitenkin paras ilman seksuaalista kanssakäymistä.

LOPPUKANEETTINA

Raamattu opettaa selkeästi, että kaikki kristityt ovat erotuksetta Jumalan pappeja. (1. Piet.2:9; Ilm. 1:6). Kuninkaallisen papiston jäsenille kuuluvat kaikki ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka Kristus on antanut kirkolle. Jumalan pappeja kehoitetaan antamaan itsensä eläväksi uhriksi Jumalalle. (Room. 12:1). Eri kutsumuksissaan kristityt miehet ja naiset ovat yhtä lailla saaneet Herralta etuoikeuden ja velvollisuuden palvella toisiaan ja lähimmäistään niin kuin Kristus itse palvelee heitä. Heidän keskinäisissä suhteissaan Jeesuksen seuraajina kaikki kysymykset arvoasteikoista, arvovallasta tai henkilökohtaisista oikeuksista tulee asettaa syrjään, ja sen sijaan heidän tulee palvella toisiaan nöyryydessä ja rakkaudessa toisiaan hyviin tekoihin rohkaisten. Kun me siis puhumme naisista seurakunnan palvelijoina, me emme oikeastaan puhu mistään muusta kuin siitä yhteisestä työstä, joka kuuluu kaikille kristityille aina Herran toiseen tulemiseen saakka.